

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Voorstel van

Wet tot wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs (BES) vanwege met name de wettelijke verankering van het samenwerkingscollege en de instandhouding van unieke beroepsopleidingen (samenwerkingscollege en unieke beroepsopleidingen)

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is regels te stellen in verband met het vormen van een samenwerkingscollege tussen instellingen, alsmede ter bescherming van unieke kleinschalige beroepsopleidingen, terwijl in voorkomend geval de ontneming van rechten van een beroepsopleiding zo nodig beperkt kan blijven tot een van beide leerwegen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

De Wet educatie en beroepsonderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1.1.1 wordt na onderdeel z het volgende onderdeel ingevoegd:
aa. samenwerkingscollege: samenwerkingsverband tussen twee of meer instellingen dat ertoe strekt onder gezamenlijke verantwoordelijkheid een of meer beroepsopleidingen te verzorgen, niet zijnde een fusie als bedoeld in artikel 2.1.8;

B

In artikel 1.1.3, eerste en tweede lid, wordt na "8.5.2" ingevoegd: ,8.6.1 tot en met 8.6.4.

C

In artikel 2.1.1 wordt de zinsnede "de artikelen 1.3.2a en 1.3.3" vervangen door: de artikelen 1.3.2a, 1.3.3 en 6.1.1, tweede lid.

D

Artikel 2.3.6a wordt als volgt gewijzigd:

1. Het tweede lid wordt gewijzigd als volgt:
 - a. In onderdeel I vervalt "en" aan het slot.

- b. Na onderdeel m wordt, onder vervanging van de punt aan het slot door “, en” een onderdeel toegevoegd, luidende:
 - n. het samenwerkingscollege of indien van toepassing en desgewenst de organisatorische eenheid, bedoeld in artikel 9.1.7, eerste lid, onderdeel c, waar de deelnemer zijn opleiding voortgezet algemeen volwassenonderwijs volgt.
2. Het zevende lid wordt gewijzigd als volgt:
- a. Aan het slot van de eerste zin wordt de volgende zinsnede ingevoegd: of ten behoeve van het volgen van onderwijs in een samenwerkingscollege.
 - b. De laatste zin vervalt.

E

In artikel 2.3.6b, eerste lid, wordt “bedoeld in artikel 2.3.6a, tweede en zesde lid” vervangen door: bedoeld in artikel 2.3.6a, tweede en vijfde lid.

F

In artikel 2.3.6d, onderdeel c, wordt “bedoeld in 24f, derde en vierde lid” vervangen door: bedoeld in artikel 24f, derde en vierde lid.

G

Artikel 2.5.5a wordt als volgt gewijzigd:

1. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:
 - a. In onderdeel r vervalt “en” aan het slot.
 - b. Na onderdeel s wordt, onder vervanging van de punt aan het slot door “, en” een onderdeel toegevoegd, luidende:
 - t. het samenwerkingscollege of indien van toepassing en desgewenst de organisatorische eenheid, bedoeld in artikel 9.1.7, eerste lid, onderdeel c, waar de deelnemer zijn beroepsopleiding volgt.
2. Het negende lid wordt als volgt gewijzigd:
 - a. Aan het slot van de eerste zin wordt de volgende zinsnede ingevoegd: of ten behoeve van het volgen van onderwijs in een samenwerkingscollege.
 - b. De laatste zin vervalt.

H

Artikel 6.1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Voor de tekst wordt de aanduiding “1.” geplaatst.
2. Er wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

2. Onze Minister kan bepalen dat de rechten op bekostiging en diplomering, bedoeld in artikel 1.3.1, derde lid, onderdeel a, en vierde lid, ten aanzien van een beroepsopleiding voor een periode van 5 jaren slechts toekomen aan één instelling, indien hij van oordeel is dat het een unieke, kleinschalige beroepsopleiding betreft die van belang blijft voor de arbeidsmarkt.

I

In artikel 6.1.4, eerste lid, aanhef, wordt de zinsnede “ten aanzien van een beroepsopleiding” vervangen door: ten aanzien van een beroepsopleiding in de beroepsopleidende of beroepsbegeleidende leerweg.

J

In artikel 6.2.2, eerste lid, onderdeel a, wordt “de opleiding” vervangen door: die opleiding.

K

Artikel 6.4.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:
 - a. In onderdeel c, vervalt "en" aan het slot.
 - b. In onderdeel d wordt de punt aan het slot vervangen door ", en".
 - c. Er wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:
 - e. of voor de kwalificatie toepassing is gegeven aan artikel 6.1.1, tweede lid.
2. In het derde lid, onderdeel a, wordt een subonderdeel toegevoegd, luidende:
 - 4° waaraan het alleenrecht, bedoeld in artikel 6.1.1, tweede lid, is toegekend en de ingangs- en einddatum daarvan,.

L

In artikel 8.1.3, derde lid, onderdeel b, wordt na "de tijdvakken waarbinnen" de volgende zinsnede ingevoegd: ",in voorkomend geval het samenwerkingscollege dat de beroepsopleiding verzorgt".

M

In hoofdstuk 8 wordt na titel 5 een titel ingevoegd, luidende:

Titel 6. Samenwerking tussen uit 's Rijks kas bekostigde instellingen

Artikel 8.6.1. Samenwerkingscollege

Een samenwerkingscollege wordt gevormd op grondslag van een schriftelijke overeenkomst tussen de bevoegde gezagsorganen van de deelnemende instellingen, waarbij in ieder geval afspraken zijn gemaakt over:

- a. de beroepsopleidingen, waaronder de soorten leerwegen, die in het samenwerkingscollege worden verzorgd, het onderwijsprogramma en de examinering van die beroepsopleidingen;
- b. het bestuur van het samenwerkingscollege, waaronder de samenstelling, de wijze van benoeming en de taken en bevoegdheden die namens de deelnemende instellingen zijn opgedragen aan dat bestuur;
- c. de wijze waarop het bestuur van het samenwerkingscollege inlichtingen verstrekt en verantwoording aflegt aan de bevoegde gezagsorganen van de deelnemende instellingen;
- d. de organisatorische en onderwijskundige inrichting van het samenwerkingscollege, waaronder de inzet van personeel en het gebruik van faciliteiten van de deelnemende instellingen;
- e. de wijze van geschillenbeslechting tussen de deelnemende instellingen over de uitvoering van de overeenkomst, en
- f. de opzegging van de samenwerking en het beperken van de gevolgen daarvan voor de deelnemers.

Artikel 8.6.2. Grens aan samenwerking en meldplicht

1. Een instelling kan een of meer beroepsopleidingen verzorgen door middel van een samenwerkingscollege, zolang niet het merendeel van de aan die instelling ingeschreven deelnemers onderwijs geniet in zo'n college.
2. Een instelling die de grens nadert, bedoeld in het eerste lid, doet daarvan schriftelijk melding aan Onze Minister. Ook doet een instelling een zodanige melding wanneer zij voornemens is de samenwerking op te zeggen.

Artikel 8.6.3. Regeling onderwijsprogramma en examens

1. De onderwijs- en examenregeling, bedoeld in artikel 7.4.8, is gelijkloidend voor iedere deelnemer die een beroepsopleiding volgt aan een samenwerkingscollege.

2. De bevoegde gezagsorganen van de deelnemende instellingen wijzen één examencommissie als bedoeld in artikel 7.4.5 aan of stellen gezamenlijk een examencommissie in voor de examinering van beroepsopleidingen die in een samenwerkingscollege worden verzorgd.
3. Er is slechts een commissie van beroep voor de examens als bedoeld in artikel 7.5.1 bevoegd voor de beoordeling van examenbeslissingen omtrent deelnemers aan een samenwerkingscollege.

N

In artikel 9.1.4, derde lid, onderdeel b, wordt na "bestuursreglement" ingevoegd: en in voorkomend geval een samenwerkingsovereenkomst als bedoeld in artikel 8.6.1.

Artikel II

De Wet educatie en beroepsonderwijs BES wordt als volgt gewijzigd:
PM (zoveel mogelijk gelijk aan de WEB voor Europees Nederland)

Artikel III Inwerkingtreding

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

Memorie van toelichting

Deze toelichting wordt gegeven in overeenstemming met de Staatssecretaris van Economische Zaken.

Inhoudsopgave

Memorie van toelichting.....	5
1. Inleiding	6
2. Het samenwerkingscollege	6
2.1. Ontwikkeling: daling van het aantal mbo-studenten	6
2.2. Wegnemen obstakels bij samenwerking en faciliteren van innovatief en toegankelijke beroepsonderwijs	7
<i>Registratie studenten</i>	8
<i>Innovatief en toegankelijk beroepsonderwijs</i>	8
<i>Toegankelijkheid</i>	8
2.3. Wat is het samenwerkingscollege	9
<i>Samenwerkingsovereenkomst</i>	9
<i>Onderwijskundig leiderschap</i>	10
<i>Grenzen aan samenwerking</i>	10
<i>Registratie deelnemers bij organisatorische eenheden anders dan het samenwerkingscollege</i>	11
<i>Inspectietoezicht</i>	11
<i>Gebruik van studentgegevens in het kader van samenwerking</i>	12
3. Borgen aanbod kleine unieke en opleidingen	12
3.1. Aanbod kleine en unieke opleidingen onder druk	12
3.2. Voorkomen verschrompen opleidingsaanbod	13
3.3. Introductie alleenrecht en ophogen prijsfactor	13
4. Effecten van het wetsvoorstel voor de student	14
5. Effecten van het wetsvoorstel voor andere betrokkenen	15
6. WEB BES	15
7. Monitoring	15
8. Uitvoering	15
9. Toezicht en handhaving	15
10. Financiële gevolgen	16
11. Advies en consultatie	16
12. Artikelsgewijze toelichting	16

1. Inleiding

In de brief *De menselijke maat in het mbo*¹ heeft de regering aangekondigd om het samenwerkingscollege op te nemen in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (hierna: WEB). In een samenwerkingscollege verzorgen twee of meer mbo-instellingen gezamenlijk één of meer beroepsopleidingen of opleidingen vavo (voortgezet algemeen volwassenonderwijs). Met de introductie van het samenwerkingscollege maakt de regering het eenvoudiger voor mbo-instellingen om gezamenlijk onderwijs aan te bieden. Dit houdt niet in dat samenwerking in het middelbaar beroepsonderwijs altijd in de vorm van een samenwerkingscollege georganiseerd dient te worden. Wel biedt samenwerking in de vorm van een samenwerkingscollege voor betrokken instellingen voordelen met betrekking tot de btw-afdracht, toezicht en registratie van deelnemers, zoals nader uitgelegd zal worden in hoofdstuk 2.

Het samenwerkingscollege draagt volgens de regering bij aan het borgen van een toegankelijk en herkenbaar onderwijsaanbod voor deelnemers in de regio, tegen een achtergrond van sterk dalende studentenaantallen in het mbo. Daarnaast kan het samenwerkingscollege innovatie vergemakkelijken en bevorderen, doordat instellingen de krachten kunnen bundelen. Daardoor zijn zij in staat om gezamenlijk het gesprek te voeren met werkgevers en (regionale) overheden en kunnen zij door middel van het samenwerkingscollege een duidelijk en regionaal profiel opbouwen. Het samenwerkingscollege kan hierdoor ruimte bieden voor verdieping en profilering en creëert voor instellingen de mogelijkheid om zich samen te positioneren als (kennis)partner voor hierboven genoemde partijen. Het opnemen van het samenwerkingscollege in de WEB sluit aan bij de in het veld reeds ingezette beweging naar meer samenwerking in plaats van concurrentie, die de regering wil ondersteunen en faciliteren. In hoofdstuk 2 zal de introductie van het samenwerkingscollege nader toegelicht worden. Met het oog op profilering en differentiatie wordt ook het toezicht van de Inspectie van het onderwijs (hierna: Inspectie) verder verfijnd. Daarnaast wil de regering het mogelijk maken dat rechten per leerweg, de beroepsbegeleidende- en de beroepsopleidende leerweg (bbl en bol), kunnen worden ontnomen. Deze wijziging is eerder ook toegezegd in de brief *Ruim baan voor vakmanschap*.²

Een ander gevolg van de dalende studentenaantallen is dat het opleidingsaanbod van kleine en unieke opleidingen onder druk komt te staan de komende jaren. Daarom introduceert de regering (als sluitstuk van het stelsel) een 'alleenrecht' voor een kleine en unieke opleiding. Dit in lijn met de maatregelen zoals die in de brief *Behoud van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen*³ eerder zijn aangekondigd. Hiermee wordt het mogelijk voor de minister om instellingen het alleenrecht te geven op het verzorgen van een kleine en unieke opleiding die dreigt te verdwijnen. Deze maatregel wordt in hoofdstuk 3 nader toegelicht.

2. Het samenwerkingscollege

2.1. Ontwikkeling: daling van het aantal mbo-studenten

Het Nederlandse onderwijs wordt geconfronteerd met een stevige daling van de studentenaantallen; dit geldt ook voor het mbo. De verwachting is dat het aantal studenten dat in 2030 een mbo-opleiding volgt ten opzichte van nu met meer dan 62.400 (13%) daalt. Enerzijds is dat het gevolg van de afname van

¹ TK 31524, nr. 256.

² TK 31524, nr. 207.

³ TK 31524, nr. 237.

het aantal jongeren (demografische ontwikkelingen) en anderzijds van het feit dat meer jongeren kiezen voor een havo-opleiding na hun vmbo-opleiding. In sommige regio's zal deze tweeledige krimp van de studentenaantallen steviger zijn dan in andere. Zo zullen sommige delen van het land (zoals Twente, Zuid-Limburg, Oost-Groningen) worden geconfronteerd met een gemiddelde daling van rond 20% in voornoemde periode, terwijl in de Noordvleugel van de Randstad het aantal studenten vrijwel stabiel blijft. Maar ook in delen van de Randstad lopen de aantallen mbo-studenten terug. Zo daalt de komende jaren het aantal mbo-studenten in de regio Rijnmond met ongeveer 10%. Voor een sector als techniek kan het gecombineerde effect van demografische krimp en een dalende belangstelling van studenten voor deze opleidingssector zelfs leiden tot een halvering (en soms zelfs meer) van de studentenaantallen over grote delen van het land.⁴

Dergelijke grote studentendalingen hebben ingrijpende gevolgen voor de toekomst van de onderwijsinstellingen, zoals we nu al in het funderend onderwijs zien. Scholen voor basis- en voortgezet onderwijs in krimpregio's zijn veelal gedwongen om samen te zoeken naar oplossingen, omdat anders het onderwijsaanbod in de regio verschaalt.⁵ Deze ontwikkeling zal zich de komende jaren ook in het mbo voordoen.

2.2. Wegnemen obstakels bij samenwerking en faciliteren van innovatief en toegankelijk beroepsonderwijs

De daling van het aantal studenten in het mbo maakt samenwerking voor instellingen wenselijk en noodzakelijk. Het afzonderlijk blijven aanbieden van opleidingen door instellingen is vanwege de teruglopende studentenaantallen vaak financieel niet haalbaar of leidt tot oneigenlijke concurrentie (op studentenaantallen). Het gevolg is dat waardevolle opleidingen verdwijnen en het opleidingsaanbod verschaalt, omdat instellingen uiteindelijk op lange termijn niet in staat blijken om op eigen kracht een breed en divers opleidingsaanbod in stand te houden. Het is daarom zaak om in te zetten op samenwerking tussen instellingen. Samenwerking komt nu al op allerlei terreinen en in allerlei vormen voor. Echter, indien meerdere instellingen besluiten samen onderwijs te gaan verzorgen, doen zich enkele obstakels voor. Tot voor kort was het grootste obstakel voor samenwerking, zo gaven onderwijsinstellingen eerder aan, de btw-afdracht. Onderwijsinstellingen die samen onderwijs verzorgen werden geconfronteerd met btw-heffing over een gedeelte van de in samenwerking verrichte werkzaamheden.. Een recent arrest van de Hoge Raad⁶ biedt echter de mogelijkheid tot een ruimere toepassing van de btw-vrijstelling. Op 11 maart 2016 hebben het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het ministerie van Financiën bekend gemaakt deze uitleg van de Hoge Raad te benutten om de toepassing van de onderwijsvrijstelling nader te duiden.⁷ Na overleg met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zal de Staatssecretaris van Financiën de uitwerking van de verruimde toepassing van de btw-vrijstelling voor onderwijs bij samenwerking scholen opnemen in een beleidsbesluit. Nog wel ervaren scholen belemmeringen met betrekking tot de registratie van deelnemers en het toezicht op de onderwijskwaliteit.

⁴ Op basis van voorlopige prognoses van DUO (juni 2015).

⁵ In het voortgezet onderwijs kan dat doormiddel van de samenwerkingschool, waar scholen van een verschillende denominatie samen onderwijs verzorgen.

⁶ Arrest Hoge Raad 22-01-2016, nr. 14/02281

⁷ <https://abonneren.rijksoverheid.nl/nieuwsbrieven/archief/artikel/22/91468079-790a-45a0-8231-439c0f36ae4a/609f152b-10e9-4931-8c1e-553852d777ee>

Registratie studenten

Het onderwijsstelsel is zodanig ingericht dat deelnemers altijd bij één instelling ingeschreven worden. Hiermee wordt voorkomen dat meerdere instellingen bekostiging voor dezelfde deelnemer ontvangen. De instelling waarbij de deelnemer ingeschreven staat is verantwoordelijk voor het verzorgen van onderwijs aan deze deelnemer. Echter, bij een samenwerkingscollege wordt het onderwijs door twee of meer instellingen verzorgd, waarbij deelnemers van deze instellingen gezamenlijk onderwijs volgen. Daarmee is de huidige registratie in BRON van deelnemers, die instellingen in staat stelt om hen te herleiden naar de onderwijsinstelling waar de deelnemer ingeschreven staat, niet langer afdoende.

Innovatief en toegankelijk beroepsonderwijs

Behalve dat samenwerking een antwoord is op de dreiging van de krimp, biedt samenwerking ook mogelijkheden tot innovatie. Onderwijsinstellingen die beroepsonderwijs verzorgen (roc's, vakinstellingen en aoc's) kunnen binnen een samenwerkingscollege hun krachten bundelen en samen (nieuwe) onderwijsprogramma's verzorgen. Kennis en expertise kunnen gebundeld worden en er kan nadrukkelijk afstemming worden gezocht met het (regionale) bedrijfsleven. Zo kan het samenwerkingscollege voor het bedrijfsleven de gespreks- en kennispartner worden binnen een specifieke sector. Dit stelt de instelling in staat om actief deel te nemen aan de ontwikkeling van een toekomstvisie van bijvoorbeeld bedrijfsleven op regionale arbeidsmarkt profilering of aan te sluiten bij (top)sectoren. Dit draagt bij aan de zichtbaarheid en herkenbaarheid van het beroepsonderwijs en kan een stimulans betekenen voor de kwaliteit. Ook kunnen samenwerkende instellingen ervoor kiezen om bepaalde delen van het kwalificatiedossier uit te laten voeren door een instelling die hiervoor over de beste middelen en faciliteiten beschikt. Zo is het denkbaar dat jongeren de eerste twee jaren van hun opleiding kunnen volgen bij een instelling dicht in de buurt en zich de laatste een of twee jaren kunnen specialiseren bij een andere instelling die vakspecifieke opleidingen aanbiedt. Al deze mogelijke samenwerkingsvormen kunnen bijdragen aan het versterken van de innovatiekracht van het beroepsonderwijs. En innovatie blijft noodzakelijk, zoals de OESO recent stelde in het rapport *A Skills beyond School Review of the Netherlands*,⁸ juist met het oog op de ontwikkeling van de arbeidsmarkt en de daling van studentenaantallen.

Toegankelijkheid

Er is een breed gevoelde noodzaak om het onderwijsaanbod toegankelijk te houden en tegelijkertijd doelmatiger te organiseren, vooral wanneer opleidingen een beperkte omvang hebben, is dit met het oog op de kwaliteit en continuïteit relevant. Kleine opleidingen zijn vanuit het perspectief op de bedrijfsvoering van instellingen relatief duur. In het mbo is een aanzienlijk deel van de mbo-opleidingen klein; meer dan 40 procent van de 8.100 beroepsopleidingen, die de in totaal 69 onderwijsinstellingen aanbieden, heeft minder dan 18 deelnemers over alle leerjaren. Samenwerking is één van de mogelijkheden om financiële nadelen van het aanbieden van deze kleine opleidingen weg te nemen en om te komen tot een doelmatigere spreiding van het onderwijsaanbod binnen regio's zonder de toegankelijkheid aan te tasten. Niet in alle gevallen zal samenwerking voldoende soelaas kunnen bieden als het gaat om de opleidingen die landelijk gezien zo klein zijn, dat ze in hun bestaan bedreigd worden. Het gaat hier om de zogenoemde kleine en unieke

⁸ Fazekas, M. and I. Litjens (2014), *A Skills beyond School Review of the Netherlands*, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing.

opleidingen. Om het opleidingsaanbod van kleine en unieke opleidingen te beschermen wil de regering het mogelijk maken om het alleenrecht (en eventueel een hogere prijsfactor) toe te kennen wanneer een waardevolle kleine en unieke opleiding dreigt te verdwijnen. Hier zal in hoofdstuk 3 nader op ingegaan worden.

2.3. Wat is het samenwerkingscollege

Om instellingen in staat te stellen om werk te maken van bovenstaande ontwikkelingen en om de hiervoor genoemde belemmeringen weg te nemen introduceert de regering het samenwerkingscollege in de WEB. Een samenwerkingscollege is een samenwerking tussen twee of meer bekostigde mbo-instellingen gericht op het aanbieden van (clusters) van opleidingen. Het is aan de instellingen zelf om te bepalen of zij al dan niet komen tot de vorming van een samenwerkingscollege. Als zij daartoe overgaan, dan moeten de besturen van die instellingen met het oog op de samenwerking een samenwerkingsovereenkomst sluiten en zorgen voor eensluidende onderwijs- en examenregelingen voor de betreffende beroepsopleidingen indien het een samenwerkingscollege betreft.

Samenwerkingsovereenkomst

Met de samenwerkingsovereenkomst kan een samenwerkingscollege worden gestart. De wet bepaalt over welke onderwerpen ten minste heldere afspraken tussen de deelnemende instellingen moeten worden gemaakt. Het gaat daarbij onder andere om:

- In de samenwerkingsovereenkomst moeten afspraken worden gemaakt over zaken als: verdeling van de baten (o.a. het gedeelte van de rijksbijdrage dat behoort bij de bij beroepsopleidingen van het samenwerkingscollege ingeschreven bekostigde deelnemers) en de kosten en de inzet van personeel, onderwijs en examinering, medezeggenschap.
- De samenwerkingsovereenkomst omvat afspraken over wijziging, opheffing, toetreding en uittreding.
- De samenwerkingsovereenkomst omvat afspraken omtrent de inrichting van het bestuur van het samenwerkingscollege en het verstrekken van informatie (over bijvoorbeeld onderwijs- en examenkwaliteit en financiën) door het samenwerkingscollege aan de besturen van de deelnemende instellingen.
- De samenwerkingsovereenkomst voorziet verder in een afspraak over de bevoegdheden van het bestuur van het samenwerkingscollege. In de praktijk zal dit vaak betekenen dat het bestuur van de deelnemende instellingen bepaalde bevoegdheden belegt bij de directeur van het samenwerkingscollege, die de dagelijkse leiding heeft over het samenwerkingscollege. Deze directeur legt verantwoording af aan de deelnemende besturen van de instellingen. In de afspraak moet tot uitdrukking worden gebracht hoe het bestuur van het samenwerkingscollege zich verhoudt tot de besturen van de deelnemende instellingen.

De besturen van de deelnemende instellingen zijn verplicht om te voorzien in een eensluidend onderwijs- en examenreglement (OER) voor het samenwerkingscollege. Hierdoor maakt het voor de studenten niet meer uit vanuit welke instelling zij zijn ingestroomd in het samenwerkingscollege. In het OER wordt een aantal zaken geregeld die betrekking hebben op het onderwijs zoals: de eenduidige examinering, het onderwijsprogramma en de rechten en plichten van de deelnemer. Tevens wordt verwacht dat de besturen van de

deelnemende instellingen gezamenlijk een examencommissie instellen, die verantwoordelijk is voor de opleidingen die in het samenwerkingscollege worden aangeboden. Ook stellen de besturen van de deelnemende instellingen gezamenlijk een commissie van beroep voor de examens in of sluiten zij zich gezamenlijk aan bij een dergelijke commissie. De examinering (en diplomering) zal dus altijd eenduidig plaatsvinden. Daarbij zal op het diploma, naast de naam van de instelling waarbij de deelnemer ingeschreven staat, ook de naam van het samenwerkingscollege vermeld worden. Dit komt de herkenbaarheid van het samenwerkingscollege voor het afnemend veld (werkgevers) ten goede.

Naast bovenstaande vereisten kan een samenwerkingsovereenkomst ook ruimte bieden om over andere zaken omtrent de dagelijkse gang van zaken binnen het samenwerkingscollege afspraken te maken. Hierbij valt te denken aan afspraken over de dagelijkse leiding, bevoegdheid van docenten en de medezeggenschap. Hiervoor is aanpassing van de WEB niet noodzakelijk, deze stelt namelijk al dat medezeggenschapsstructuren zo veel mogelijk aan dienen te sluiten bij de organisatiestructuur, besluitvormingsprocedures en verantwoordelijkheidsverdelingen binnen de instelling. Ook kan de samenwerkingsovereenkomst het geëigende instrument zijn om afspraken te maken over het bestuursreglement van het samenwerkingscollege en de verhouding ten opzichte van de bestuursreglementen van de deelnemende instellingen.

Onderwijskundig leiderschap

Op een samenwerkingscollege zal vaak de dagelijkse leiding in handen zijn van een directeur, die (operationeel) verantwoordelijk is voor het functioneren van het college en voor de kwaliteit van het onderwijs. Echter, de beide instellingen blijven eindverantwoordelijk voor de gehele gang van zaken in en rond het samenwerkingscollege. Een sterke positionering van de collegedirecteur kan in de optiek van de regering de nodige impuls geven aan de onderwijskwaliteit en aan de externe herkenbaarheid van het (samenwerkings-)college.

Grenzen aan samenwerking

Er worden met dit wetsvoorstel grenzen gesteld aan de omvang van de samenwerking die aangegaan wordt met het inrichten van een samenwerkingscollege. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat twee of meer instellingen het merendeel of al hun onderwijs in samenwerkingscolleges onderbrengen en zo de keuzevrijheid van studenten onnodig beperken. Dit houdt in dat in principe niet meer dan de helft van het aantal deelnemers dat is ingeschreven bij een van de instellingen het onderwijs geniet in een samenwerkingscollege. Eerder is in dit kader al aangegeven dat schijnconstructies die leiden tot een verkapte fusie zoveel als mogelijk moet worden voorkomen.⁹ Er mag geen sprake zijn van een (sluipende) fusie. Een instelling dient los van het samenwerkingscollege bestaansrecht te hebben. Hiermee wordt voorkomen dat er grote bestuurlijke constructen ontstaan als gevolg van samenwerking, die indirect een gevaar opleveren voor het stelsel en niet op voldoende (interne) legitimiteit kunnen rekenen. Er zal dus altijd een substantieel deel van de studenten onderwijs dienen te volgen binnen de eigen instelling, zodat het bestaansrecht van de instellingen voldoende geborgd is en de keuzevrijheid van studenten niet ingeperkt wordt.

Als meer dan 40% van de bij een instelling ingeschreven deelnemers onderwijs geniet in een samenwerkingscollege, meldt het College van Bestuur van de instelling dit aan de minister. Als meer dan 50% van de deelnemers onderwijs volgt aan een samenwerkingscollege, wordt een bekostigingsvoorwaarde niet

⁹ TK 2015D04906

nagekomen en is een bekostigingssanctie mogelijk. Het College van Bestuur meldt ook aan de minister als het voornemens is de samenwerking te beëindigen.

Registratie deelnemers bij organisatorische eenheden anders dan het samenwerkingscollege

Met dit wetsvoorstel wordt het ook mogelijk om te registreren dat deelnemers hun opleiding volgen bij een specifieke organisatorische eenheid binnen een instelling, bijvoorbeeld bij een mbo-college. Dit is uitsluitend voor die instellingen die zichtbaar willen maken dat deelnemers in specifieke eenheden het onderwijs volgen. Het is niet verplicht.

Inspectietoezicht

Het inspectietoezicht zal bij toepassing van het samenwerkingscollege rekening houden met dit college. Met de introductie van het samenwerkingscollege ontstaat er op decentraal niveau een nieuwe onderwijsaanbieder, die in de praktijk het onderwijs aan de studenten verzorgt. Daarbij is het wenselijk om ook op dit niveau inzicht in de kwaliteit en opbrengsten van het onderwijs te hebben. Dit maakt de regering mogelijk door in BRON op te nemen welke deelnemers het onderwijs volgen binnen het samenwerkingscollege, zodat deze gegevens ook door de inspectie gebruikt kunnen worden voor het toezicht.

De inspectie houdt nu al in haar reguliere toezicht rekening met de wijze waarop een instelling is georganiseerd en de locatie waarop onderwijs verzorgd wordt. Met het oog op de ontwikkeling van het samenwerkingscollege heeft de inspectie in het waarderingskader 2017 sector mbo¹⁰ al aangegeven zowel op het niveau van het bestuur als op het niveau van de school/opleiding oog te hebben voor het kwaliteitsgebied 'kwaliteitszorg en ambitie'. Indien de inspectie op het niveau van het samenwerkingscollege tekortkomingen constateert ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs kan dat zichtbaar worden in de rapportage van de inspectie en leiden tot maatregelen. Bij het eventueel intrekken van de rechten op bekostiging of het uitreiken van diploma's zal dat de samenwerkende instellingen betreffen. De colleges van bestuur van de deelnemende instellingen die het samenwerkingscollege tot stand hebben gebracht zijn immers gezamenlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit van het gehele onderwijsaanbod dat verzorgd wordt in het samenwerkingscollege en beiden worden hier op aangesproken. Concreet houdt dit in dat de deelnemende instellingen een inspectierapport ontvangen over de kwaliteit van het onderwijs dat verzorgd wordt in het samenwerkingscollege. In het geval er een herhaalde tekortkoming in de onderwijskwaliteit wordt geconstateerd, met intrekking van de licentie tot gevolg, bij een van de deelnemende instellingen bij een opleiding die zowel binnen de moederinstelling aangeboden wordt als ook binnen het samenwerkingscollege, dan heeft dit gevolgen voor de deelname van de instelling aan het samenwerkingscollege. Deze opleiding mag de instelling ook binnen het samenwerkingscollege dan niet langer aanbieden aan deelnemers. Het intrekken van de licentie bij de moederinstelling heeft dus directe gevolgen voor de samenwerking binnen het samenwerkingscollege. Doordat de inspectie in haar toezicht rekening houdt met het samenwerkingscollege wordt de herkenbaarheid van het samenwerkingscollege vergroot voor belanghebbenden zoals de afnemende partijen (waaronder werkgevers en hogescholen).

¹⁰ Onderzoekskader voor het toezicht op middelbaar beroepsonderwijs 2 (CONCEPT), ter vaststelling in MTi, 13 juni 2016

Gebruik van studentgegevens in het kader van samenwerking

In de WEB is specifiek geregeld dat het College van Bestuur het persoonsgebonden nummer van een deelnemer kan gebruiken in het contact met een andere instelling of een school of instelling voor ander onderwijs ten behoeve van de in- en uitschrijving van die deelnemer. Ook wanneer het een samenwerkingscollege betreft is het wenselijk dat het persoonsgebonden nummer tussen de deelnemende instellingen gewisseld kan worden, ten behoeve van het verzorgen van het onderwijs en een eenduidige registratie van deelnemers. Om dit mogelijk te maken wordt in de WEB opgenomen dat, wanneer twee of meer instellingen gezamenlijk onderwijs verzorgen in een samenwerkingscollege, het mogelijk is om deze informatie over de deelnemer uit te wisselen.

3. Borgen aanbod kleine unieke en opleidingen

3.1. Aanbod kleine en unieke opleidingen onder druk

De kleine en unieke vakspecialistische opleidingen worden in het bijzonder getroffen door de dalende studentenaantallen zoals in de inleiding is beschreven. Uit de monitor SOS-Vakmanschap 2014¹¹ blijkt dat het aantal studenten bij kleine opleidingen nog sterker krimpt dan de algemene trend in het mbo. Ook het aantal kwalificatiedossiers waarop geen studenten meer zijn ingeschreven, neemt toe. Gemiddeld gezien is 42 procent van de mbo-opleidingen in de afgelopen vijf jaar gekrompen, onder de zeer kleinschalige beroepsopleidingen ligt dit percentage op 85 procent. In diezelfde periode is het gemiddelde aantal studenten per instelling op zeer kleinschalige beroepsopleidingen van 21 in 2009 gedaald naar 11 in 2014. Het betreft hier opleidingen waarvan duidelijk is dat de organiseerbaarheid nu al onder druk staat. Het is voor instellingen relatief kostbaar om specifieke opleidingen en onderwijsprogramma's te verzorgen aan zeer beperkte studentenaantallen. Zo zijn er de afgelopen vier jaar al 300 mbo-opleidingen 'verdwenen'; een trend die waarschijnlijk zal door zetten vanwege de dalende studentenaantallen in het mbo.

In de toekomst zullen steeds meer opleidingen aangemerkt worden als kleinschalig en zeer kleinschalig beroepsonderwijs. Zo zal de komende jaren het aantal zeer kleine opleidingen¹² met circa een kwart gaan toenemen (van 212 naar circa 265) en door de demografische ontwikkeling zal het aantal opleidingen met maximaal 18 deelnemers bij mbo-instellingen fors gaan stijgen; van circa 1650 opleidingen dit jaar naar ongeveer 1870 in 2025, en naar verwachting 1950 in 2030. Onder deze kleinschalige opleidingen bevinden zich ook veel unieke opleidingen, opleidingen die maar door één instelling worden verzorgd.

Volgens de Sociaal Economische Raad (SER)¹³ kan de bovenstaande ontwikkeling leiden tot een daling van het opleidingsaanbod en tot structurele tekorten aan voldoende geschoold personeel in de toekomst. Ook laat het onderzoek *Schakels naar duurzaamheid* zien dat opleidingen die in Nederland op nog maar één locatie worden aangeboden (en daarmee unieke opleidingen zijn) uitermate kwetsbaar zijn,¹⁴ denk daarbij aan opleidingen voor

¹¹ Monitor SOS Vakmanschap - editie 2014, SOS Vakmanschap Utrecht.

¹² minder dan 50 deelnemers verdeeld over 2 of meer instellingen; conform de definitie in het rapport Florijn (2014).

¹³ SER advies *Handmade in Holland: vakmanschap en ondernemerschap in de ambachtseconomie*, juni 2013.

¹⁴ Bureau Turf, *Schakels naar duurzaamheid, eindverslag van het begeleidend onderzoek Pilots kleine unieke opleidingen*. Utrecht september 2014.

pianotechnici, research instrumentmakers, maar ook schoenherstellers en orthopedische techniek. Vaak wordt jaar op jaar bekeken of voortzetting van de opleiding nog mogelijk is; daarbij spelen bedrijfseconomische overwegingen een grote rol. Als de benodigde kennis voor het starten van een dergelijke opleiding eenmaal is verdwenen, is het moeilijk deze opnieuw te verwerven. Hierdoor is het risico op verschraling van het onderwijsaanbod groot. Dit staat in schril contrast met de roep van het bedrijfsleven om specialistische vakmensen en de grote groep beroepsbeoefenaren die de komende jaren met pensioen gaat. Ook andere partijen wijzen op het belang van deze opleidingen voor de arbeidsmarkt. Zo is door de SER benadrukt dat het opleidingsaanbod van kleine, unieke opleidingen van groot (economisch) belang is voor Nederland maar dat dit type aanbod danig onder druk staat. Soortgelijke conclusies volgen ook uit het rapport *Advies Doelmatigheid in het middelbaar beroepsonderwijs* (2010) van het IVA, dat wijst op de wenselijkheid van uitwisseling en bundeling van kleine, unieke opleidingen. Dit alles om ervoor te zorgen dat voor de arbeidsmarkt zeer relevante maar kleine en unieke opleidingen behouden blijven en er geen structurele tekorten aan arbeidskrachten ontstaan in bepaalde sectoren.

Om de positie van de technische opleidingen, waaronder kleine, unieke opleidingen te versterken zijn eerder al de prijsfactoren aangepast. Dit houdt in dat instellingen voor het aanbieden van sommige relatief kostbare kleine en unieke opleidingen een hogere bekostiging ontvangen. Daarmee blijft het aanbieden van deze opleidingen financieel haalbaar. Dit in aanvulling op eerder genomen maatregelen zoals het instellen van een aparte sectorkamer bij het Samenwerkingsorgaan Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (SBB), zoals eerder is gebeurd op basis van het advies van het SBB over kleine, unieke opleidingen.¹⁵ In de sectorkamer maken onderwijs en bedrijfsleven voor de sector specialistisch vakmanschap afspraken over de thema's kwalificeren en examineren, beroepspraktijkvorming en doelmatigheid.

3.2. Voorkomen verschralen opleidingsaanbod

Als sluitstuk van het stelsel en om kleine, unieke opleidingen te behouden is het onderwijsveld en de Tweede Kamer in de brief *Behoud van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen* toegezegd dat de mogelijkheid zal worden gecreëerd om, wanneer de instellingen dreigen te stoppen met het aanbieden van een opleiding, het alleenrecht aan een instelling toe te kunnen wijzen.¹⁶ De maatregel heeft als doel om het huidige risico op verschraling van het onderwijsaanbod en daarmee het risico op het verder oplopen van de arbeidsmarkttekorten aan specialistische vakmensen het hoofd te bieden.

3.3. Introductie alleenrecht en ophogen prijsfactor

Met het oog op de bovenstaande ontwikkeling creëert de regering dus de mogelijkheid om voor kleine en unieke opleidingen gericht het recht tot het aanbieden van een opleiding toe te wijzen aan één instelling. Hiervan is enkel sprake indien zelfregulering via de sectorkamer specialistisch vakmanschap van de Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven geen soelaas biedt. De maatregel is daarmee een ultimatum remedium, waarmee het huidige risico op verschraling van het onderwijsaanbod en het ontstaan en daarmee verder oplopen van de arbeidsmarkttekorten aan specialistische vakmensen het hoofd wordt geboden.

¹⁵ SBB *advies kleine en unieke opleidingen*, 12 december 2014.

¹⁶ TK 31524 nr. 237 en 31 524 nr. 207.

Met het toebedelen van een opleiding aan een instelling krijgt deze specifieke instelling het alleenrecht om deze opleiding te verzorgen, ze krijgt als enige het recht om de opleiding aan te bieden. Instellingen kunnen via het alleenrecht aangespoord worden om de desbetreffende opleiding te blijven aanbieden wat eventueel versterkt wordt met het toekennen van een hogere prijsfactor. Het alleenrecht wordt toegekend voor een periode van vijf jaar, daarna vervalt het automatisch. Dit geldt niet zondermeer voor de hoogte van de toegekende prijsfactor, daarmee blijft het aanbieden van de opleiding ook na het vervallen van het alleenrecht financieel haalbaar. Indien het vervallen van het alleenrecht alsnog zou leiden tot het verschrompen van het opleidingsaanbod kan de minister besluiten om de duur van het alleenrecht te verlengen. Het mag namelijk niet zo zijn dat het vervallen van het alleenrecht leidt tot een verschrompen van het opleidingsaanbod, wat direct negatieve invloed heeft op de keuzevrijheid voor studenten. Het voordeel van het automatisch vervallen van het alleenrecht is dat er geen stapeling van alleenrechten ontstaat. Bij de toewijzing van het alleenrecht, het besluiten over het verlengen van het alleenrecht en het eventueel toekennen van een hogere prijsfactor kan de commissie macrodoelmatigheid mbo (hierna: CM-MBO) de minister adviseren. Dit sluit aan bij de reeds bij de CM-MBO belegde taken vanuit macrodoelmatigheid mbo. Als er meerdere instellingen zijn die de opleiding waarvoor het alleenrecht zal gaan gelden, nog aanbieden, zal er in beginsel niet eerder tot het vergunnen van een alleenrecht worden overgegaan dan nadat de andere instellingen (hebben gemeld) hun opleiding te beëindigen. Of wanneer de minister vanwege de macrodoelmatigheid het besluit heeft genomen dat de andere opleiding(en) beëindigd moet worden. Het alleenrecht maakt het dus mogelijk om prospectief beleid te voeren en proactief handelen mogelijk te maken. Tevens biedt het alleenrecht voor instellingen de mogelijkheid tot profilering, wat een aanvullende reden kan zijn voor de instellingen om een waardevolle kleine, unieke opleiding te blijven verzorgen.

4. Effecten van het wetsvoorstel voor de student

Het is in het belang van studenten om enerzijds te zorgen voor voldoende keuzevrijheid tussen instellingen, maar anderzijds hebben zij er ook baat bij als er een voldoende en goed toegankelijk aanbod van opleidingen bij hen in de buurt is. Dit betekent dat deze belangen in samenhang gewogen moeten worden, waarbij zich de situatie kan voordoen dat de keuzevrijheid tussen instellingen afneemt, maar het opleidingsaanbod in de regio overeind blijft. In het kader van de eerder beschreven studentendalingen in het mbo wordt dit vraagstuk des te urgenter. Een mogelijke consequentie van samenwerking is dat het aantal aanbieders van een opleiding afneemt, waardoor de reisafstanden voor studenten toe kunnen nemen. Hier staat tegenover dat alle mbo-studenten vanaf 1 januari 2017 een openbaar vervoerskaart zullen ontvangen; dit vergroot hun mobiliteit.

Het samenwerkingscollege dient voor iedere student een herkenbare onderwijsseenheid te zijn. Hoewel deelnemers zich inschrijven bij de moederinstelling, zullen zij in de praktijk onderwijs volgen dat verzorgd wordt in het samenwerkingscollege. Het samenwerkingscollege zal als 'hun school' voelen. Om te zorgen voor een herkenbare leeromgeving zal er daarom een samenwerkingsovereenkomst gesloten worden die hiervoor zorg draagt. Zo wordt er bijvoorbeeld op het niveau van het samenwerkingscollege een onderwijs- en examenreglement vastgesteld en worden keuzes over het bestuur en medezeggenschap vastgelegd. Hiermee wordt gewaarborgd dat studenten, ook als het onderwijs in een samenwerkingscollege verzorgd wordt, hun opleiding kunnen volgen in een voor hen herkenbare onderwijsseenheid.

5. Effecten van het wetsvoorstel voor andere betrokkenen

De introductie van het samenwerkingscollege in de WEB heeft in de basis weinig tot geen gevolgen voor de bij het onderwijs betrokken partijen, zoals het bedrijfsleven, het toeleverend of afnemend onderwijs en lokale en regionale overheden. In de praktijk kan het wel zo zijn dat er, doordat twee of meer instellingen een samenwerkingscollege opzetten, één aanspreekpunt ontstaat voor een opleiding die voorheen door twee verschillende instellingen werd aangeboden. Het samenwerkingscollege is, hoewel geen aparte instelling, voor betrokkenen daarmee een belangrijke gesprekspartner. Hiermee ontstaat voor werkgevers meer eenduidigheid in de contacten die zij hebben met het onderwijs. Zo is er voortaan één aanspreekpunt voor bijvoorbeeld al het techniekonderwijs in een regio en hoeft het bedrijfsleven daarom maar met één partij te overleggen en af te stemmen over thema's als de beroepspraktijkvorming (stages) of de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.

Wel kan het aantal afzonderlijke aanbieders van een specifieke opleiding of een sector als gevolg van de samenwerking afnemen, waardoor de keuzevrijheid voor de diverse betrokken partijen afneemt. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat het bedrijfsleven voortaan slechts één onderwijspartner heeft voor de instroom van nieuwe werknemers. Hier staat tegenover dat het samenwerkingscollege extra kansen biedt om de diversiteit van het opleidingsaanbod binnen de regio in stand te houden, in weerwil van (toekomstige) studentendalingen (zoals omschreven in hoofdstuk 2).

De introductie van het alleenrecht voor het aanbieden van een kleine en unieke opleiding kan er toe leiden dat een opleiding wordt 'toegewezen' aan een andere instelling dan degene waar hij oorspronkelijk werd aangeboden. Hierdoor kan zich een verschuiving in de locatie van de opleiding voordoen. Het alternatief, het in zijn geheel verdwijnen van de opleiding, is echter nog ongunstiger voor betrokkenen. Daarbij geldt voor kleine en unieke opleidingen dat zij minder gebonden zijn aan een regionale arbeidsmarkt, want zij leiden doorgaans op voor de arbeidsmarkt op landelijk niveau, waardoor het verplaatsen van een opleiding minder negatieve consequenties zal hebben voor dit type opleidingen.

6. WEB BES

Voor Caribisch Nederland wordt op dit moment geen noodzaak tot samenwerking voorzien. Het onderwijs hier is vooralsnog niet gebaat bij aanpassing van de WEB BES om het inrichten van een samenwerkingscollege mogelijk te maken. Daarom wordt ervoor gekozen om het samenwerkingscollege wel klaar te zetten voor de WEB BES, maar nog niet in werking te laten treden. Met betrekking tot het alleenrecht valt ondoelmatigheid niet te verwachten, aangezien Caribisch Nederland slechts één bekostigde mbo-instelling kent op ieder eiland.

7. Monitoring

NB: nog nader bepalen

8. Uitvoering

NB: zal nader ingevuld worden op basis uitvoeringstoets DUO.

9. Toezicht en handhaving

NB: verder uitwerken punt van handhaving.

10. Financiële gevolgen

Het introduceren van het samenwerkingscollege heeft geen directe financiële gevolgen voor de instellingen. Dit neemt niet weg dat er aan de zijde van de instellingen wel proceskosten kunnen zijn wat betreft het opzetten van een samenwerkingscollege. Dit verschilt niet van de proceskosten, die het opzetten van andere vormen van samenwerking tussen instellingen met zich meebrengen. Tegelijkertijd kan het samenwerkingscollege instellingen in staat stellen om hun onderwijs doelmatiger te organiseren, wat op termijn een kostenbesparing op kan leveren.

In het eerder aangehaalde beleidsbesluit van het ministerie van Financiën wordt beschreven wat er verandert met betrekking tot de afdracht van btw bij intensieve samenwerking. Als instellingen samen onderwijs verzorgen in een samenwerkingscollege houdt dit in dat zij hoe dan ook vrijgesteld zijn van de btw-afdracht. Hiermee voorkomt de regering dat er een financiële weglek ontstaat en worden onnodige uitgaven voorkomen. Op de Rijksbegroting heeft dit geen invloed, de Rijksoverheid loopt geen btw-inkomsten mis. Immers, het betreft activiteiten, die op dit moment, zonder dat er sprake is van samenwerking, al onder Europese onderwijsvrijstelling vallen.

Het tijdelijke maatwerk dat DUO extra zal bieden kan een tijdelijke verhoging van de uitvoeringslast met zich meebrengen en daarmee extra kosten tot gevolg hebben. De inspectie zal het beoordelen van opleidingen die door twee of meer instellingen verzorgd worden inpassen in haar reguliere toezicht. Alleen in haar rapportage over het toezicht zal zij een beperkte aanpassing doen (zie paragraaf Inspectietoezicht). Dit kan een stijging van de uitvoeringslasten betekenen en daarmee extra kosten met zich meebrengen, hoewel deze van beperkte aard zullen zijn.

Voor het adviseren over het alleenrecht (en het eventueel ophogen van de prijsfactor) voor kleine en unieke opleidingen zullen extra middelen worden toegekend aan de CM-MBO. Het eventueel ophogen van de prijsfactor heeft voor de Rijksbegroting geen gevolgen, aangezien dit zal gebeuren vanuit het macrobudget.

11. Advies en consultatie

12. Artikelsgewijze toelichting

Artikel I

onderdeel A

Aan de lijst met begripsbepalingen in artikel 1 van de wet wordt "samenwerkingscollege" toegevoegd. Het wezenskenmerk van deze vorm van samenwerking is dat ten minste 2 mbo-instellingen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid een beroepsopleiding verzorgen.

onderdeel B

Aan de opsomming van relevante bekostingsvoorwaarden en voorschriften worden enkele artikelen toegevoegd als gevolg van dit wetsvoorstel.

Onderdeel C

Voor de volledigheid wordt ook in artikel 2.1.1 bepaald dat er geen recht op bekostiging bestaat voor andere instellingen, indien de minister het alleenrecht op het verzorgen van een unieke beroepsopleiding heeft toebedeeld aan een bepaalde instelling.

Onderdelen D en G

Met beide wijzigingen in het tweede lid van artikelen 2.3.6a en 2.5.5a wordt bewerkstelligd dat in het basisregister onderwijs wordt geregistreerd dat een deelnemer zijn beroepsopleiding of opleiding volwassenonderwijs volgt aan een samenwerkingscollege.

Ook wordt hiermee geregeld dat, ingeval één instelling haar onderwijs heeft ondergebracht in verschillende organisatorische eenheden, kan worden geregistreerd bij welk onderdeel van de instelling de opleiding wordt gevolgd. Dit laatste is alleen aan de orde indien een instelling daarvoor kiest en daarmee is sprake van een uitzondering op de overigens verplichte gegevensleveringen als bedoeld in deze artikelen 2.3.6a, tweede lid, en 2.5.5a, tweede lid.

Met de wijzigingen in artikelen 2.3.6a, zevende lid, en 2.5.5a, negende lid, wordt in navolging van vergelijkbare situaties, toegestaan dat het persoonsgebonden nummer met bijbehorende deelnemersgegevens in het geval van een samenwerkingscollege wordt gedeeld tussen de betrokken instellingen. Tevens wordt een gebrek hersteld en daarmee een lastenverlichting bereikt door de slotzin van voornoemde leden te schrappen. Nu die leden immers reeds een wettelijke grondslag geven voor het verwerken van persoonsgegevens met een bepaald doel, is er geen individuele toestemming van de deelnemer meer nodig, zodat er ook geen verplichting behoeft te bestaan tot het bewaren ervan.

Onderdelen E en F

Deze wijzigingen betreffen redactionele verbeteringen van de desbetreffende bepalingen.

Onderdeel H

Met het nieuwe tweede lid wordt een uitzondering geregeld in het beroepsonderwijs, namelijk dat een instelling tijdelijk het alleenrecht krijgt om in aanmerking te komen voor het recht op bekostiging voor het verzorgen van een specifieke beroepsopleiding. Daarmee kan worden bewerkstelligd dat een kleinschalige unieke beroepsopleiding die dreigt te verdwijnen, kan worden behouden. Alvorens tot zo'n beslissing te komen, is het de bedoeling dat de minister zich laat adviseren door de commissie macrodoelmatigheid als bedoeld in artikel 6.1.4a, tweede lid, van de wet. Relevante aspecten daarbij kunnen zijn het arbeidsmarktperspectief voor deelnemers in Nederland dan wel eventueel elders binnen de Europese Unie, het belang van een relevante bedrijfstak of groep van bedrijfstakken in Nederland bij het behoud van die opleiding, de doelmatige verzorging en de bekostiging. Daarbij gaat het in beginsel om het perspectief voor de komende 5 jaren, omdat de beslissing ook op zo'n periode betrekking zal hebben. Indien de minister een zodanige beroepsopleiding heeft bepaald, komt een andere instelling niet meer voor bekostiging van desbetreffende opleiding in aanmerking en heeft zij geen recht meer een diploma of ander bewijsstuk aan het met goed gevolg afronden van de opleiding te verbinden, tenzij naderhand haar dat recht uit hoofde van artikel 1.4.1 van de WEB is verleend. Met dit alleenrecht is de aangewezen opleiding gedurende 5 jaren beschermd tegen concurrentie. Tezamen met de hogere prijsfactor die in zo'n geval aan de opleiding kan worden gegeven, maakt dit het voor een instelling aantrekkelijk om tóch de opleiding aan te (blijven) bieden en om in die opleiding te investeren. Indien nodig kan een verlenging plaatsvinden.

Onderdeel I

Met deze wijziging in artikel 6.1.4 wordt het mogelijk gemaakt dat de ontneming van rechten bij een bekostigde beroepsopleiding zo nodig beperkt blijft tot een beroepsopleidende (bol) of beroepsbegeleidende leerweg (bbl) in plaats van beide leerwegen tegelijkertijd. Hiermee kan in voorkomend geval

een meer evenredige maatregel worden genomen met zo min mogelijk negatieve effecten voor de deelnemers, terwijl toch de prikkel tot verbetering blijft behouden. Dit in navolging van het niet-bekostigd onderwijs overeenkomstig artikel 6.2.2 van de WEB.

Onderdeel J

Artikel 6.2.2 is de pendant van artikel 6.1.4 WEB voor het niet-bekostigd onderwijs. Teneinde geen onnodige tekstuele verschillen met die bepaling te laten bestaan, wordt artikel 6.2.2, eerste lid, onderdeel a, gewijzigd. Hiermee wordt verduidelijkt dat, afhankelijk van de bevindingen van de Inspectie van het onderwijs, rechten kunnen worden ontnomen aan één leerweg van een beroepsopleiding in plaats van meerdere leerwegen.

Onderdeel K

Artikel 6.4.1 wordt gewijzigd, zodat in voorkomend geval een alleenrecht voor een kleine unieke beroepsopleiding als bedoeld in artikel 6.1.1, tweede lid, ook in het Centraal register beroepsopleidingen wordt geregistreerd. Daarmee is kenbaar voor de (aspirant-)deelnemers en de andere mbo-instellingen welke instellingen en beroepsopleidingen het betreft.

Onderdeel L

Het doel van deze wijziging is ervoor te zorgen dat iedere deelnemer zich ervan bewust is wanneer zijn toekomstige opleiding in de vorm van een samenwerkingscollege zal worden verzorgd. Dat zal dan ook als zodanig worden vastgelegd in de onderwijsovereenkomst. Het gevolg is immers dat de kwaliteit van de opleiding door meer dan een instelling dient te worden gewaarborgd, zodat niet alleen de instelling waar hij zich inschrijft jegens hem verantwoordelijk is voor de opleiding maar ook een andere instelling waarmee het samenwerkingscollege is gevormd.

Onderdeel M

De nieuw ingevoegde titel 6 van hoofdstuk 8 bevat drie specifieke bepalingen over de vorming van een samenwerkingscollege.

Artikel 8.6.1 bepaalt dat een samenwerkingscollege tot stand komt, indien ten minste twee instellingen hiertoe bindende afspraken met elkaar maken. De samenwerkingsovereenkomst of het gezamenlijk reglement dient schriftelijk te worden opgemaakt, zodat instellingen over en weer weten wat zij van elkaar kunnen verwachten. Daarmee kunnen zij ook duidelijkheid scheppen aan hun personeel en de bij hun instelling ingeschreven deelnemers.

Art 8.6.2 regelt dat de samenwerking niet zover mag gaan, dat het merendeel van de deelnemers van een instelling onderwijs geniet via een samenwerkingscollege. Zoals reeds in het algemene deel van deze toelichting is vermeld, betekent dit dat in principe niet meer dan de helft van het aantal deelnemers van die instelling het onderwijs in het samenwerkingscollege dient te volgen. Als meer dan 40% van de bij een instelling ingeschreven deelnemers onderwijs geniet in een samenwerkingscollege, meldt het College van Bestuur van de instelling dit aan de minister. Als meer dan 50% van de deelnemers onderwijs volgt aan een samenwerkingscollege, wordt een bekostigingsvoorwaarde niet nagekomen en is een bekostigings sanctie mogelijk. Het College van Bestuur meldt ook aan de minister als het voornemens is de samenwerking te beëindigen.

Artikel 8.6.3 bevat enkele voorschriften over de inrichting van het onderwijs en de vaststelling van het examenprogramma voor de deelnemers die onderwijs volgen aan een samenwerkingscollege. De essentie is dat deze programma's in

het samenwerkingscollege voor die deelnemers gelijkloidend moet zijn. Het mag daarbij niet uitmaken of een deelnemer formeel is ingeschreven bij instelling A of instelling B. De samenwerkende instellingen moeten zorgen voor één set aan examenregels voor alle deelnemers en één onderwijsprogramma met een gelijke set aan beschikbare keuzedelen.

Onderdeel N

Een samenwerking tussen twee instellingen en de oprichting van een samenwerkingscollege is een dermate ingrijpend bestuursbesluit dat zulks niet goed denkbaar is zonder goedkeuring van de raad van toezicht. Daarom wordt de samenwerkingsovereenkomst toegevoegd aan de overigens niet uitputtende lijst met onderwerpen in artikel 9.1.4, derde lid, van de WEB.

Artikel II

PM toelichting bij WEB BES

Artikel III

Deze wet treedt in werking op een nader te bepalen tijdstip. Het uitgangspunt daarbij is de vaste verandermomenten in acht te nemen, zodat de instellingen, deelnemers en hun ouders, DUO en de Inspectie van het onderwijs voldoende tijd hebben om zich hierop voor te bereiden.

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker